

Piróth Emese¹

A béke érdekében folytatott vallásközi és államközi diskurzus, valamint a mediáció mint módszerek jelentősége a béketeremtésben és békefenntartásban

The Importance of Interreligious and Interstate Discourse, and Mediation for Peace as Methods in Peacemaking and Peacekeeping

Absztrakt

Napjaink egyik meghatározó kihívása a béke és a stabilitás megteremtése, amely jelentős fejtörést okoz állami és egyházi szinten egyaránt. E cikk két olyan, a békefenntartáshoz és béketeremtéshez eszközként, kiegészítőként értékelhető módszer hasznossága mellett szeretne érvelni, amelyekhez szükséges a felek részéről egy bizonyos szintű nyitottság a kooperáció irányába: jelen cikk írója szerint az állam és az egyház kooperációja gyümölcsöző lehetne a konfliktusok és válsághelyzetek megelőzési szakaszában párbeszéd formájában, valamint a konfliktus eszkalálódása után egy alternatív vitarendezési módszer, a mediáció alkalmazásával. A béke percepciójával kapcsolatos nézetek, valamint az e területhez köthető állami és egyházi feladatok ismertetése után a cikk fő része ezeknek a módszereknek a sajátosságaival foglalkozik, valamint azt igyekszik megvilágítani, hogy miért is lehetnek ezek hasznos módszerek egy olyan konfliktusokkal terhelt térségben, mint a MENA-övezet.

Kulcsszavak: béke, diskurzus, mediáció, MENA

¹ Külgazdasági és Külügyminisztérium, e-mail: emese9714@gmail.com

Abstract

One of the defining challenges of our days is the creation of peace and stability, which causes considerable confusion both at the state and church levels. This article intends to argue in favor of the usefulness of two methods that can be evaluated as tools and supplements for peacekeeping and peacemaking, and which require a certain level of openness on the part of the parties in the direction of cooperation: according to the author of this article, the cooperation of the state and the church could be fruitful in the prevention phase of conflicts and crisis situations in the form of dialogue, and after the escalation of the conflict, using an alternative dispute resolution method, mediation. After describing the views related to the perception of peace and the tasks of the state and the church on this field, the main part of the article deals with the characteristics of these methods and tries to shed light on why they can be useful in a conflict-burdened region such as the MENA region.

Keywords: peace, discourse, mediation, MENA

Bevezetés

Napjaink egyik nagy kihívása a béke és a stabilitás megteremtése – ez az igény a társadalmak minden szintjén jelen van, és általános témának számít. Azonban minél többet beszélünk róla egyéni, nemzeti, regionális és világi szinten, annál nehezkesebbé válik a kihívásra adható válasz fellelése. Az általános béke az egész világ érdeke lehetne, mégsem számít általánosnak, és ennek összetett okai vannak. Az egyik elsődleges szempont szerint a béke érzékelhetően szubjektív értelmezést kívánó jelenség, amely képes érdekellentéteket szülni, és hatására országok és régiók fordulnak egymás ellen, polgárháborúk és családi viszályok alakulnak ki.² A regionális és világbéke ennek okán nehezen elérhető cél, amely mindenképpen különleges módszereket és azok ötvözetét kívánja meg azoktól, akik mégis megpróbálják a lehetséges szinten elérni és fenntartani azt. E cikk két olyan, a békefenntartáshoz és béketeremtéshez eszközként, kiegészítőként értékelhető módszer hasznossága mellett szeretne érvelni, amelyekhez szükség van a közös gondolkodásra és a felek nyitottságára – hiszen a 21. században ezek a mindennapi élet elengedhetetlen és elvárható részei is. Feltételezhetően a béke mint cél elérésében különböző formában mind a világi, mind a vallási közösségek tagjai érdekeltek, ezért mindig érdemes hangsúlyozni az összedolgozás, a kooperáció fontosságát köztük, mint némely szempontból eltérő gondolkodású, de sok esetben egyező érdekű felek között. Konfliktusokkal teli térségre az egyik legjellemzőbb és Európához is mind földrajzilag, mind érdekekben közel eső példa a MENA-övezet és annak helyzete, amelyen keresztül számos nézőpont bemutatása lehetséges, így a szerző által említett két, béketeremtéshez és békefenntartáshoz használható módszer melletti érvelés alátámasztásához érdemes felhasználni.

² RUHE 2021: 690.

A béke értelmezésének módjai és a felelősség kérdése

A béke elérése univerzális, azonban némely szempontból megfoghatatlan és elérhetetlen, valamint minden fél esetében szubjektíven magyarázható cél. Általánosan elfogadott az a megállapítás, hogy a béke egyenlő az erőszak hiányával. Az erőszak jelenthet fizikai és szellemi erőszakot, definíciója az idő előrehaladtával egyre több tényezőt és tevékenységet foglal magába, így fogalmának bővülésével annak ellentéte, a béke definíciója is folyamatosan változik.³ A béke az erőszak hiányán kívül egyenlőnek mondható még a biztonság meglétével is, tehát ami az egyén számára a biztonságot jelenti, az jelentheti a béke állapotát is. A béke és biztonság elérése az államok vezetői számára politikai erejük és nemzetközi presztízsük megtartása érdekében pedig fontos annyira, hogy a legmodernebb diplomáciai eszközök alkalmazásával és a legkevesebb veszteséggel érjék el azokat. Fontos tényezőnek tekinthető az, hogy egy adott ország társadalmát mit ért biztonság alatt, de még fontosabb és elválaszthatatlan tőle az a kérdés, hogy mit ért béke alatt. A szakirodalom megkülönböztet pozitív és negatív békét. A pozitív béke az erőszak hiányát jelenti, általában optimista és védelmező szemléletmód, amely békés eszközökkel igyekszik a békét létrehozni és fenntartani. A negatív béke ezzel szemben, bár szintén az erőszak hiányát jelenti, pesszimistább, gyógyító szemléletmód, amely néha nem éppen békés eszközök használatához is szívesen folyamodik a béke létrehozása és fenntartása érdekében.⁴

A béke, ahogy a fenti nézetekből is látható, első látásra végtelenül egyszerűnek tűnő, mégis nehezen magyarázható fogalom. Konceptiója jelentős változásokon ment át az évszázadok alatt is – érdemes rövid pillantást vetnünk a főbb csomópontokra. A béke konceptiója nem európai eredetű, a kínai, arab és indiai kultúrákban már korábban megjelent,⁵ az európai kontinens ténylegesen csak a középkor kései időszakában kezdett el foglalkozni a béke értelmezésével, és a katolikus katonai alakulatok által vezetett szent háborúkat tekintette a béke kulcsának. Ez a gondolat együtt járt azzal, hogy a békés élethez nem mindenkinek van joga, csak azoknak a bizonyos köröknek, akik a katolikus egyháznak bizonyítják hűségüket. A reneszánsz és a reformáció kora hozta magával azt a paradigmaváltást, amelynek következtében a békét már az egész emberiségre vonatkozó jogok közé sorolták, és a reneszánsz humanizmus szellemében az életszínvonal javítása, a társadalmi igazságosság, a szabadság és a fejlődés vált elérendő céllá. Az angol polgári forradalom és a francia forradalom korában (17–18. század) a békével kapcsolatos narratívák természetében változás következett be: megjelentek a politikai mozgalmak, és ezzel együtt az a tény, hogy a háborúk néha elkerülhetetlenek, azonban a fő és végső cél mindig a béke állapota kell hogy maradjon. A felvilágosodás korában ezzel szemben az elkerülhetetlen háború narratívája helyett létezett egy olyan elképzelés is, hogy a béke úgy érhető el, ha az emberek közötti ellentéteket feloldjuk. Ez az elképzelés azonban csak a forradalmak és egyéb, az egész európai kontinensre kiterjedő fenyegetések következtében érett meg arra, hogy ténylegesen meg is kíséreljék megvalósítani. A 18–19. századra már nemcsak

³ GALTUNG 1969: 167–169.

⁴ GALTUNG 1969: 183.

⁵ Egyes keleti kultúrák esetében filozófiai és gondolkodásbeli sajátosságok a mai napig jelen vannak és mélyen gyökereznek a békére törekvés jelenségének köszönhetően (KENDE 1989: 233–242).

egy állam saját békéjéről és biztonságáról szóltak a törekvések, hanem több állam, a század vége felé pedig a világon mindenütt és mindenkire vonatkozó békéjéről és biztonságáról, amely egyben kiegészült más nacionalista, pacifista és emancipációs mozgalmakkal is, amelyek a későbbiekben is folytatódtak és megágyaztak a 20–21. század eredményeinek.⁶

A kérdés a 21. században is ugyanaz: mi tesz egy régiót vagy egy övezetet békéssé, és hogyan lehet ezt a békés állapotot minél hosszabban fenntartani, adott esetben applikálni egy másik régióra is? Megfigyelhető, hogy egyes régiók esetében elenyésző a konfliktusok száma, míg más területek esetében olyan nagy a kultúrák és érdekek közötti távolság, hogy állandósul a bizonytalanság, és hozzátársul sokszor a kirekesztettség érzete is.⁷ Ezek a területek az utóbbi évszázadokban szépen lassan, főleg a gazdasági folyamatok következtében egyre közelebb kerültek békésebb társaikhoz, és a globalizáció és a vele járó gazdasági, tudományos, társadalmi hatások okán ma már szinte képtelen a világ többi részétől szeparáltan működni. E területek biztonsági problémái így válhatnak egyre inkább a világ problémáivá is, és mint érintett, érdekeikben veszélyeztetett felek kötelesek a megoldásukban is részt vállalni saját képességeik függvényében.

Ezen érvelés mentén haladva érdemes megvizsgálni azt, mit tartunk általánosságban az állam és az egyház feladatának a jelentősebb, megoldást sürgető konfliktusok, társadalmi és természeti katasztrófák esetében. Ha a nemzetközi kapcsolatok elméleti síkjai alapján szeretnénk meghatározni az állam és az egyház szerepkörét és céljait, akkor az látható, hogy a négy iskola közül az állam a realista szemléletet, míg az egyház inkább az idealista szemléletet vallja magáénak. Az államra inkább a pozitívizmus és a technikaközpontúság jellemző, míg az egyház esetében inkább az „ember-morál-szellemiség” hármasa áll a középpontban.⁸ Mind az állam, mind az egyház sokrétű feladatot lát el a társadalomban, ám érdekeik és céljaik az általuk elismert szabályok miatt eltérhetnek egymástól. Az államok esetében fontos akadályozó tényező, hogy bár feladatukból kiindulva érdekeikben gazdasági és politikai indíttatásúak (ezért fontos számukra a partnerek közötti béke), azonban a nemzetközi jogból fakadóan mozgásuk bizonyos mértékig korlátozott (itt fontos tényező a külső és a belső szuverenitás megsértésének kérdése). Az államok külső félként csak részlegesen képesek részesei lenni az egyes övezetekben zajló konfliktusok megoldásának. Médiában tett kijelentéseik, szépen hangzó beszédek nem elegendőek a probléma feloldására, azonban jellemzően hatékonyabb, ha kisebb, nem államhoz kötődő szervezeteken keresztül próbálnak segítséget nyújtani, vagy nemzetközi szervezeteken keresztül szorgalmazzák békefenntartó alakulatok, missziók keretei között a béketeremtést és békefenntartást. Erre minden kisebb és nagyobb államnak képességeitől függően lehetősége adódik (például ENSZ békefenntartó missziók).⁹

Az egyházak, és elsősorban a keresztény egyház egyik alapvető feladata az evangélium hirdetésén és terjesztésén túl a karitatív és humanitárius feladatok ellátásában

⁶ KENDE 1989: 233–242.

⁷ Council on Foreign Relations: Global Conflict Tracker (saját ford. Konfliktusok globális nyomkövetője), lásd: www.cfr.org/global-conflict-tracker

⁸ HARAI 2019: 193–195.

⁹ ENSZ Békefenntartó missziók – United Nations Peacekeeping, lásd: <https://peacekeeping.un.org/en/where-we-operate>

való részvételre is kiterjed. Bár a szociális feladatok végzése alapvető elvárás a keresztények irányában már a bibliai idők óta, és a 21. századra kialakult rendszerben az ökumenikus szintű szolgálat is rendszeressé vált, mégis kérdés maradt a szerepvállalás szintje az államok közötti konfliktusok és válságok esetében. Ennek egyik oka abban keresendő, hogy a társadalmi és politikai kérdések esetében az egyház csak a közjó szolgálatában foglalhat állást.¹⁰

Látható, hogy mind az egyház, mind az állam oldaláról fontos a szerepvállalás a konfliktusok és válságok esetében, azonban hátráltató tényező a korlátozott mozgástér. A fentebb említett különbségekből és felekhez köthető nehézségekből kiindulva az feltételezhető, hogy bár némely esetben nehézkes lehet az együttműködés egyház és állam között, azonban a megfelelő módszerek kidolgozásával nem lehetetlen. Érdemes ebben az esetben például arra gondolni, hogy az egyik fél hiányosságai hogyan egészíthetők ki a másik fél erősségeivel, és a kiegészítésből fakadóan milyen jellegű együttműködés válik lehetővé és milyen lehetséges hatásokon.¹¹

A párbeszéd jelentősége: vallásközi diskurzus és a mediáció mint lehetséges megoldás

Az egyház és az állam a konfliktusok megoldásába vetett erőfeszítéseinek sikere érdekében fontos, hogy párbeszédet segítsen elő mind a konfrontálódó, mind a konfliktushelyzeteken kívül eső felek között. Bár egyes szempontokat figyelembe véve lehetőségei továbbra is korlátozottak maradnak egy bizonyos szintig, a felek között kialakított párbeszéd határfoka felülírhat későbbi nehézségeket.

Az államközi és a vallásközi párbeszéd nem kifejezetten 21. századi találmány, azonban módszereiben a mai napig folyamatosan javításra szoruló metódus. Magát a párbeszédet, dialógust eredetileg filozófiai kontextusban használták, gyakorlati szinten sokáig sem az egyház, sem az állam nem helyezte előtérbe. Az államközi párbeszéd gyakorlata a 19. század elején az átforgató nemzetközi viszonyrendszer és a háborútól való félelem hatására kezdett el kialakulni és élénkebbé válni, a vallásközi párbeszéd mint a kultúrák közötti párbeszéd egyik fajtája pedig a 20. század elején kezdett el teret nyerni azok után, hogy 1895-ben elindult az ökumenikus mozgalom. Állami részről a nemzetközi közösség tagjai között folytatott egyeztetésnek és az ökumenikus mozgalomnak köszönhetően olyan módszereket, eljárásokat dolgoztak ki, amelyeket később más területek is átvettek és rendszerükbe adoptáltak. A 20. század első felében történő borzalmak következtében világi és egyházi vezetők is nagyobb hangsúlyt kezdtek az interakció fontosságára és a felekezeti gondolkodás rendszerezésére helyezni. Mindkét fajta diskurzust a 20. század második feléig csak kezdetleges formában gyakorolták, intézményrendszerük kiépítése állami részről az univerzális és regionális nemzetközi szervezetek létrehozása útján, egyházi részről ökumenikus mozgalmak (a genfi központú Egyházak Ökumenikus Tanácsa és a római központú Vatikáni Szentszék) létrehozásával vette kezdetét.¹²

¹⁰ FISCHL 2019: 25–26.

¹¹ FISCHL 2021: 23.

¹² NAGYPÁL 2009: 61–105.

Vallásközi diskurzus, valamint a nemzetközi szervezetek, NGO-k (nem állami szervezetek) által rendezett konferenciák útján a felek szempontjainak megismerése pozitív és javító hatással lehet azokra a tényezőkre nézve, amelyek alapesetben konfliktusok, válsághelyzetek kirobbanásához vezetnének. Eme szemszögből nézve a vallásközi diskurzus és a nemzetközi konferenciák elsősorban a konfliktusok megelőzésére szolgáló eszközök, amelyeket egy esetleges konfliktus kirobbanása után már csak korlátozottan lehet alkalmazni. A módszer korlátozottsága miatt érdemes kiegészíteni a mediáció módszerével, amely egy békésebb úton történő megegyezés és hosszabb távon a megfogalmazott szabályok betartásával a békés egymás mellett élés lehetőségét kínálja mindazok számára, akik eredetileg egymás elpusztítására törekednének. A mediáció egy alternatív vitarendezési mód, a konfliktuskezelési módszertan egyik formája, amely hazánkban a nemzetközi kapcsolatok tekintetében elenyésző szakirodalommal rendelkezik, elsősorban bírósági peres ügyek esetében használják az eljáráson kívüli megegyezéshez mint olyat, amely jelentősen lerövidítheti a sokszor bürokratikus és hosszú tárgyalási folyamatot. Bármilyen szinten beszélünk is mediációról, fontos tudni, hogy fő célja a konfliktus forrásának megszüntetése, az eskaláció megakadályozása, és egy hatékony, eredményes párbeszéd kialakítása a felek között, amely hosszabb távon az együttműködésre való nyitottságot segíti elő.¹³ Míg a vallásközi és államközi diskurzusok esetében felek közötti eszmecsereről van szó, addig a mediáció esetében a felek között egy harmadik, teljesen pártatlan fél irányítja azt a párbeszédet, amelyet kizárólag a két sértett, egymással konfliktusban álló fél kérésére lehet kezdeményezni. A módszer alkalmazásának egyik nehézsége is ebben a tényezőben áll, hiszen a felek megtagadhatják az egymással való egyezkedést.¹⁴ A másik fontos és említésre méltó 'hátrány' abban áll, hogy a harmadik félnek teljesen pártatlannak és érdektelennek szükséges lennie az esemény rá vonatkozó kimenetelét illetően – egyedüli célja a konfliktus felek közötti elrendezése kell hogy legyen, és nem élhet területi, pénzügyi vagy bármilyen más természetű követelésekkel.¹⁵

A párbeszéd és a mediáció a kommunikáció két formája, konkrét céllal és nagyjából egyenlőnek számító felek között valósulhatnak meg,¹⁶ valamilyen közreműködő entitás, például állami és/vagy egyházi segítséggel. Mint ahogy a párbeszédmódszer esetében is, úgy a mediáció módszerét is irányíthatja egy jól képzett állami vagy egyházi szakember. A harmadik fél által nyújtott semlegesség biztosíthatja a konfliktusban álló feleket arról, hogy a köztük lezajló tárgyalást tisztán, részrehajlás nélkül bonyolítják le. A mediáció semleges melléköngéje, valamint a vallásközi és államközi párbeszéd nyitottsága hasznos lehet a világ azon területein, ahol a vallások közötti és a valláson belüli különbségek, az egyes csoportokról kialakuló sztereotípiák, a terrorizmus és egyéb radikális megnyilvánulások gyakoriak. Ilyen jellegű térség a MENA-övezet, amely bőven szolgálhat példával sikerre és kudarca is a békére törekvés mai napig tartó folyamataiból (például izraeli–palesztin konfliktus).¹⁷

¹³ KOVÁCS 2012: 130–131.

¹⁴ GREIG–DIEHL 2012: 2.

¹⁵ Lásd SHAPIRA 2016.

¹⁶ FÜRJES 2012: 7.

¹⁷ ROSTOVÁNYI 2011: 195–247.

A MENA-övezet és biztonságpolitikai jelentősége

Az elmúlt évszázadokban a nyugati világ a hatalmának, befolyásának a világ többi részére történő kiterjesztésével felelősséget vállalt az adott régiókban élő népek életéért, azonban ennek a felelősségnek a valódi terhével csak az elmúlt 100-150 évben kezdett el érdemben szembesülni. Jelentős kérdéssé vált az államok szuverenitása és egyúttal az is, hogy az államok életébe, belső dolgaiba milyen módon és milyen esetekben lehet beleavatkozni. A nemzetközi jog és az emberi, valamint a humanitárius jog terjedésével olyan jellegű kiegyenlítődési folyamat zajlik az államok között, amely az erőszakos beavatkozásokon kívül a segítő beavatkozás lehetőségét is keretek közé szorítja. Mindezek mellett a 20. század második felére az egyes régiókban olyan államok kezdtek a gyarmati felszabadulás után felemelkedni, amelyek az adott régióért képesek voltak felelősséget vállalni, valamint mindennapi életük fő irányába is beleszólni (többek között például Irán, Egyesült Arab Emírségek, Bahrein). A nyugati civilizációként is emlegetett európai és észak-amerikai térség hegemoniája, trendvezető szerepe több térségben is megrendült vagy eltűnően van pont a legrosszabb időpontban, hiszen a korábbi adottságokkal a 21. századi, a nyugati világra is nehezedő kihívások (migrációs válság, terrorizmus) orvoslására könnyebben lehetne erőket mozgósítani a problémás térségekben.

A MENA-övezetben, amely magában foglalja a Közel-Kelet országait és Észak-Afrikát, gyakoriak a konfliktusok, és szinte állandósult a békétlenség az egyes államokon belül, valamint az államok között. Az övezet konfliktusainak békés úton történő rendezése rengeteg fejtörést okoz a térség államainak és a nyugati világnak egyaránt, hiszen a konfliktusok gazdasági és társadalmi következményeket vonnak maguk után, amelyek mára jócskán átlépték a térség határait. A MENA-övezet országaiban azok sokszínűsége miatt gyakoriak az etnikai, törzsi és vallási feszültségek, és hatásukra megsokasodtak a felkelések és a polgárháborúk is. A nyelvi és kulturális különbségek mint veszélyforrások általában kevésbé ismertek a nyugati ember számára, mint a vallási különbségek, amelyek látszólag fő mozgatórugói a térségre jellemző békétlenségnek is. Ez a feltételezés abban az értelemben helytállóan tekinthető, hogy a vallási kötődéssel is rendelkező veszélyforrások egy része a nyugati világot célozza. A térségben egyaránt megtalálható a zsidó, a keresztény és az iszlám vallás – ez a térség egyben a bölcsőjük is. Bár az arab–izraeli konfliktussal összefüggésben rendszeresen esik szó az iszlám és a zsidó vallás szembenállásáról,¹⁸ valamint a keresztény–iszlám szembenállásról. A köztudatban egy ideje azonban az iszlám felekezetek közötti és az iszlám szélsőségek nyugat felé irányuló törekvései jelentik a legnagyobb veszélyt (például az ISIS tevékenysége). Számunkra elsősorban a nyugat felé irányuló biztonsági kihívások elleni fellépés a cél, azonban a helyzet hatékony rendezéséhez egy másik helyen, az iszlám valláson belül szükséges keresni az okokat és a lehetséges válaszokat.¹⁹

Az iszlám jelentősen alakítja az alapjaira szerveződő államok politikai életét is. A politika és a vallás ilyen mértékű összemosódása esetén ebből fakadóan a valláson belüli ellentétek sem szeparálhatók el, kellő kontroll hiányában megnő a társadalmon

¹⁸ ROSTOVÁNYI 2011: 165–168.

¹⁹ KIS-BENEDEK 2019: 64–66.

belüli polarizáltság, elszaporodhatnak a vallási szélsőségek. A MENA-térség politikai helyzete okán is nagyszerű táptalaj a szélsőséges nézetek terjesztésére, amelyeknek szándékában áll elnyomni a nyugatról érkező hatásokat, és amellyel kéz a kézben járnak az erőszakos bűncselekmények, a radikális és extremista viselkedés. A nagymértékű polarizáltság és a gyakori polgárháborús helyzet miatt a térségben élő fiatalok nyitottak, fogékonyabbak a szélsőséges ideológiákra, és tetteiket a vallás nevében követik el. Az ilyen jellegű összemosódás, mint például a dzsihád és a terrorista cselekmények kapcsolatba hozása, az egész iszlám vallás és az iszlamista államok megbélyegzéséhez járul hozzá és hátráltatja a térség fejlődését.²⁰

A konfliktus gócpontjai, valamint a problémákra adható válaszok megismeréséhez fontos felismerni, hogy az iszlám alapjaiban nem erőszakosan hódító vallás, sokkal inkább társadalmi szerep- és helykereső vallás a 21. századra. Ennek következtében hosszabb távon nemcsak a biztonsági kérdéseknek kell fókuszba kerülniük, hangsúlyossá kell hogy váljon a felek közötti, fiatalokat is megszólító párbeszéd is annak érdekében, hogy hosszabb távon kialakulhasson a minimális egymás iránti tisztelet és tolerancia.²¹ A stratégia csak úgy dolgozható ki, ha ismerjük az egyes nézeteket és célokat, a tettek motivációját, a nyugat által kialakított sztereotípiák pedig ebben az esetben mindenképpen nélkülözendők. Fontos tehát a vallásközi és államközi dialógus, akár ötvözve is, valamint a mediációs és egyéb tárgyalástechnikai módszerek alkalmazása és a környezet ezekhez a módszerekhez történő szoktatása is. Befejezőképpen érdemes említeni egy példát is a MENA-övezet esetében a vallás és az állam közötti párbeszédre: jelen esetben kiemelendő az International Peace Institute tevékenysége, amely a térség vallási képviselőit és vezetőit, valamint a témában jártas szakembereket ösztönöz a térség legégetőbb kérdéseiben eszmecserére és párbeszédre.²²

Következtetések

Ezen cikk a párbeszéd és a mediáció mint a béke és a stabilitás előremozdítása érdekében használható puha eszközök szükségessége mellett érvelt. A kutatásokból az alábbi következtetések és megállapítások vonhatóak le:

- Mind az állam, mind az egyház részéről szükség van az ilyen jellegű törekvésekre, különösen a konfliktusokkal terhelt országok és régiók esetében.
- A párbeszéd (vallásközi diskurzus és államközi diskurzus, például nemzetközi konferenciák útján) a konfliktusok és válsághelyzetek megelőző szakaszában bizonyul elsősorban hasznosnak, mert a felek ebben a szakaszban még nyitottabbak a másik fél nézeteinek megismerésére. Ezzel szemben a mediáció a konfliktus eszkalálódása után, a két fél nyitottsága esetén egy harmadik fél bevonásával valósulhat meg, mert a konfliktus következtében a konfrontálódott felek közötti közvetlen kapcsolat megszakadt, újraindítása közvetlen tárgyalások útján nehézségbe ütközik.

²⁰ KIS-BENEDEK 2019: 61–70.

²¹ KIS-BENEDEK 2019: 80–82.

²² International Peace Institute – Middle East and North Africa (MENA) Office, lásd: www.ipinst.org/about/mena-office?sp=7431#sub

- A párbeszéd esetében előny, hogy közvetlen a kommunikáció és lehetőség nyílik a felek gondolkodásának kölcsönös megismerésére. A mediáció esetében a kölcsönös megegyezés a fő cél, egy pártatlan személy moderálásával.
- Bár mind a párbeszéd, mind a mediáció módszerének használata esetében merülhetnek fel hátrányok, kiegészítő elemként mégis hatékonyak és előremozdítóak lehetnek a szembenállás, a feszültségek és a konfliktusok enyhítésére.
- A jövő vezető generációinak megszólítása és bevonása a kommunikációba az említett módszereken keresztül egy fontos, hosszabb távon jövedelmező misszió, hiszen elősegítheti a paradigmaváltást, az egymás iránti tisztelet kialakítását és a tolerancia növelését. A konfliktusok békésebb módszerekkel való megoldásának hangsúlyozása kihívást jelentő, de egyben elengedhetetlen feladat.

Irodalomjegyzék

- FISCHL Vilmos (2019): A Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsának szerepe az üldözött keresztények megsegítésében. In UJHÁZI Lóránd – KALÓ József – PETRUSKA Ferenc: *Budapest-jelentés a keresztényüldözésről 2019*. Budapest: Háttér, 263–276.
- FISCHL Vilmos (2021): Az üldözött keresztények biztonsági helyzete – Hungary Helps Program. In GÖCZE István: *Az egyházak és a katonai erők előtt álló kihívások, az együttműködés lehetőségei*. Budapest: A Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsa Szociáletikai Bizottsága, 21–30.
- FÜRJES Balázs (2012): *Tárgyalások tervezése, Tárgyalástechnika*. Tréning háttéranyag. Online: <https://bit.ly/43iNiAt>
- GALTUNG, Johan (1969): Violence, Peace, and Peace Research. *Journal of Peace Research*, 6(3), 167–191. Online: <https://doi.org/10.1177/002234336900600301>
- GREIG, J. Michael – DIEHL, Paul F. (2012): *International mediation*. Cambridge: Polity.
- HARAI Dénes (2019): Interkulturális és vallási különbségek a jelenkori konfliktusokban. In RESPERGER István – UJHÁZI Lóránd: *A vallási elemek jelentősége napjaink fegyveres konfliktusaiban és biztonsági kihívásaiban*. Budapest: Dialóg Campus, 193–201.
- KENDE István (1989): The History of Peace: Concept and Organizations from the Late Middle Ages to the 1870s. *Journal of Peace Research*, 26(3), 233–247. Online: <https://doi.org/10.1177/0022343389026003002>
- KIS-BENEDEK József (2019): Vallási szélsőségek a MENA-országokban. *Hadtudomány*, 29(1–2), 61–73. Online: <https://doi.org/10.17047/HADTUD.2019.29.1-2.61>
- KOVÁCS István Vilmos (2012): Alternatív vitarendezés a nemzetközi gyakorlatban. *Új Pedagógiai Szemle*, 62(7–8), 130–142. Online: https://epa.oszk.hu/00000/00035/00153/pdf/EPA00035_upsz_2012_07-08_130-142.pdf
- NAGYPÁL Szabolcs (2009): *A vallásközi párbeszéd fundamentálteológiai megalapozása az ökumenikus mozgalomban (1979–2004)*. Doktori értekezés. Budapest: Pázmány Péter Katolikus Egyetem. Online: www.htk.ppe.hu/uploads/File/NagypalDoktori.pdf
- ROSTOVÁNYI Zsolt (2011): *A Közel-Kelet története 1918–1991*. Budapest: Kossuth.
- RUHE, Constantin (2021): Impeding Fatal Violence Through Third-Party Diplomacy: The Effect Of Mediation on Conflict Intensity. *Journal of Peace Research*, 58(4), 687–701. Online: <https://doi.org/10.1177/0022343320930072>

SHAPIRA, Omer (2016): *A Theory of Mediators' Ethics: Foundations, Rationale, and Application*. Cambridge: Cambridge University Press. Online: <https://doi.org/10.1017/CBO9781316534205>